

ÇOCUKLARA PARA YÖNETİMİNİ ÖĞRETMEDE EBEVEYN REHBERLİĞİ

Seher ERSOY*

ÖZET

Ebeveynler, çocuklarına her konuda olduğu gibi para yönetimi konusunda da rehberlik etmek ve sorumluk kazandırmakla yükümlüdürler. Çocukların para yönetimini doğal aile ortamında deneyerek öğrenmelerinin en güzel yolu ise onlara düzenli olarak harçlık vermektir. Ancak ebeveynler çocuklarına harçlık verirken finansal rehberlik adına bir takım hususlara dikkat etmeleri gerekmektedir. Örneğin; ebeveynler harçlığı ceza ya da ödül aracı olarak kullanmamalı, çocuğun yaşıyla orantılı olarak her yıl artırmalı, alışveriş esnasında kendi parasını kullanmaya özendirmeli, harcamalarını planlayarak yapmayı öğretmeli, harçlıklarında tasarruf kategorisinin varlığını benimsetmeli, yaşları arttıkça ek para kazanmalarına fırsat vermelidirler. Böylece her geçen gün çeşitlenen ve bir o kadar da karmaşıklaşan ekonomik çevrede parasını en rasyonel şekilde nasıl yönetmesi gerektiğini bilen ve sorumluluklarının bilincinde olan nesiller yetiştirilebilir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, çocuklarına para yönetimini en doğru şekilde öğretme konusunda ebeveynlere yararlı bilgiler sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Para yönetimi, harçlık, harcama planı, çocuk, ebeveyn

Parent Guidance In Teaching Money Management To Children

ABSTRACT

Parents are also responsible to their children for guiding and bringing in responsibilities about money management. The best way for children to learn money management in natural family environment is to give them pocket money regularly, but parents should be careful about some factors related to financial counseling while giving pocket money to their children. For example, parents should not use pocket money as a way of punishment or reward, parents should increase pocket money each year to a degree parallel to the age of the child, encourage children to use their own money, teach them to spend money in a planned way, teach them to accept the existence of a savings category for their pocket money, and allow them earn extra money as they get older. By this way, new generations that are aware of how to manage their money in the most rational way may be raised in this economical environment which becomes more diversified and complicated day by day. Therefore, the aim of this study is to provide useful information for parents about teaching money management to their children in the best way.

Key words: Money management, pocket money, spending plan, child, parent

1. GİRİŞ

* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Bölümü, seherers@gmail.com.tr

Çocuklarımızın çoğu yetişkin olana kadar para yönetimini öğrenememektedir. Çünkü genellikle bu konuyla ilgili olarak örgün eğitim veren okullarda herhangi bir ders verilmemekte, TV’de kişisel finans içeren yol gösterici yardımcı programlar bulunmamakta ve gözlenen ebeveynler çoğunlukla yaşa uygun para yönetimini öğretme tekniklerine güvenmemektedirler (McCurrach, 2005).

Aslında parayla ilgili olarak her çocuğun davranışları birbirinden farklıdır ve pek çok ebeveyn bu konuda farklı fikirlere sahiptir. Ebeveynler çoğunlukla, parayı nasıl elde ettiklerinin ve kullandıklarının bir çocuk için çok anlamı olmadığını düşünürler. Bu nedenle çoğu ebeveyn, duygusal davranarak paranın nasıl yönetileceğini öğretmekten kaçınır. Ne yazık ki, bu kaçış, çocukların ihtiyaç duydukları güçlü temeli oluşturmalarına engel olur. Dolayısıyla çoğu çocuk paranın nasıl yönetileceğiyle ilgili net bir kavram bilgisine sahip olamamaktadır (Levin ve Ryan,2005).

Oysa ki, vergiler, ulaşımda kullanılan biletler, alışverişlerde kullanılan kredi kartları ve kuponlar gibi sürekli değişen vatandaşlık değerlerinin gerekçeleri ve önemi ancak parayı kullanmakla öğrenilebilir. Çocukların parayla ilgili bilgi alabilecekleri en iyi yer ise her zaman aileleridir. Dolayısıyla ilerde daha büyük yanlışlar yapmamaları için ebeveynlerin çocuklarına küçük yaştan itibaren para kazanmanın, tasarruf yapmanın ve uzak durulması gereken tüketim davranışlarının önemini öğretmeleri gerekir (Martin ve Oliva,2001)

Ekonomistler, çocuklukta şekillenen tercihlerin ve kökleşen davranışlarının önemine dikkat çekmektedirler. Ekonomiyi erken yaşlarda anlamakla, çocukluk deneyimlerinin yetişkinlik tercihlerine yön vermesi beklenir. Ebeveynler, özellikle erken yaşlardaki gelişimleri sırasında çocuklarının deneyimleri üzerinde çok büyük etkiye sahiptirler (Barnet-Vetzat ve Wolff,2002). Bu nedenle ebeveynlerin mümkün olduğu kadar erken yaşta düzenli olarak harçlık vererek, harcama planı yaptırarak, tasarrufa özendirerek, gerektiğinde borç vererek ve ek para kazanma fırsatları sağlayarak çocuklarına uygun değerleri aşılama çalışmaları gerekir.

Bu durumda ebeveynler çocuklarına para yönetimini öğretirken dikkat etmeleri gereken hususlar şu başlıklar altında incelenebilir:

- Çocuklara düzenli olarak harçlık verilmelidir.
- Çocuklara harçlıklarını planlayarak harcamaları öğretilmelidir.
- Çocuklar harçlıklarından tasarrufa düzenli olarak pay ayırmaya özendirilmelidir.

- Çocuklara harçlığın dışında ek para kazanma fırsatı verilmelidir.

1.1. Çocuklara Düzenli Olarak Harçlık Verilmelidir

Çocuklara para yönetimini öğretmenin anahtarı, erken yaşta hatta okul öncesinde kendi parasını yönetme sorumluluğunu vermektir (Horan,2005). Para yönetimi becerilerini en iyi öğretme yolu olan harçlık, ebeveynler tarafından düzenli olarak verilerek çocuklar için eğitici bir araç olarak kullanılabilir (Nathan,2005).

Harçlıkla çocuklar:

- Matematiği,
- Harcamalarını planlamayı,
- Doğru satın alma kararları vermeyi,
- Satın alacaklarını tam değeriyle elde etmeyi,
- Sınırlı kaynaklarını yerinde kullanmayı,
- Tasarruf yapmanın ve hayır kurumlarına bağışta bulunmanın

yararlarını öğrenirler (Hameier,2005; Anon,2005a).

Eğer çocuklar harçlık almazlarsa, ebeveynler, onların ne satın alacaklarına ve ne yapacaklarına karar vermekle onların paralarını onlar için yönetmiş olurlar. Oysa çocukların kendi paralarının yönetimini öğrenmelerine izin verilmelidir (McCurrach,2005).

Harçlık hakkındaki en büyük yanlış anlamalardan biri de bazı ebeveynlerin, çocuklarına “ekstra” para vermeye güçlerinin yetmemesidir. Harçlığa farklı bir açıdan bakılırsa, aslında her ebeveynin buna gücü yeter. Çocuklara bir şeyler istedikleri zaman ödeme yapmak yerine, onlara kendi harçlıklarıyla harcama kararları vermelerine izin verilebilir. Bu durumda “harçlık” temelde, çocuk için herhangi bir şekilde yapılacak harcamanın sadece farklı bir yolla verilmesidir (Levin ve Ryan,2005).

Ayrıca çocukların muntazam olarak ne kadar para aldıkları, paralarıyla satın alma veya tasarruf etme sorumluluklarının neler olduğu belirlenmelidir. Parayla ilgili hiçbir sorumluluklarının olmadığı dönemden, kendi bireysel satın almalarından tamamıyla sorumlu olmalarına kadar yavaş geçen süreç, çocukların parayla ilgili kavramları daha kolay anlamalarına yardımcı olur ve onların en az düş kırıklığı ile para yönetimini öğrenmelerini sağlar. Bu sürecin amacı çocuğun “kendi parası”na sahip olmanın nasıl bir şey olduğunu anlamasına imkân vermektir (Witmer,2005).

1.1.1. Niçin harçlık verilmeli?

- **Çocukların zaman zaman maliyeti düşük hatalar yapmaları gerekebilir:**

Harçlık vererek, çocukların çok pahalı olmayan finansal hatalar yapmalarına, diğer bir ifade ile deneyimleriyle para yönetimini öğrenmelerine izin verilebilir. Daha küçük çocuklar ilk harçlık almaya başladıklarında hepsini alır almaz harcarlar. Bunu yaptıklarında, bir bütçe dâhilinde harcama yapmaları gerektiğini zor bir yolla öğrenirler. Böyle bir durumda ebeveynler, sonraki harçlığın ödeme zamanı gelene kadar para vermemelidirler (Ritter,2005). Çocuklar zamanla, deneme yanılma yöntemiyle satın almalarında seçici olmaya ve harcamalarında ihtiyatlı davranmaya başlayacaklardır. Örneğin, resimli hikâyeye para verirlerse sinema için yeterli paralarının kalmayacağını anlayıp eninde sonunda paralarını idare etmesini öğreneceklerdir (Anon,2005a; Lott ve Inter,2002). Aslında onların şimdi küçük hatalar yapmaları, ilerde daha büyük hatalar yapmalarından iyidir. Çünkü çocukken öğrenemezlerse, yetişkin olduklarında hatalarının maliyeti daha da büyüyebilir (O'Neill,1992).

- **Çocuklar kendi paralarını kullandıkları zaman, satın aldıkları ürünler için daha çok değerlendirme yaparlar:** Çocuğun elde edebileceği paranın limitini bilmesi; mal ve hizmetlerin fiyatlarının ne kadar olduğunu düşünmesini ve harcama yapmayı isteyeceği alternatifler arasından seçim yapmasını sağlar (McCurrach,2005). Böylece çocuklar istekleri ve ihtiyaçları arasındaki farkı öğrenirler ve önceliklerine göre harcama yapma alışkanlığı kazanırlar. Çocuklar kendi paralarını kullanmakla, harcama limitleri gerçek ve somut hale gelir. Ebeveynin cüzdanına bağlı olmaktansa her hafta belirli bir miktar alarak, istedikleri her şeye sahip olamayacaklarının açıkça farkına varırlar (Levin ve Ryan,2005).

Kısacası harçlık alan çocuklar, harçlık almayan çocuklara göre malların çeşitliliği ve fiyatları hakkında daha gelişmiş bilgiye sahip olmakta, parayla ilgili daha çok sorumluluk üstlenebilmekte, tüketim mallarının değerinin peşin veya kredi kartı ile ödenmesi arasındaki temel benzerlikleri daha kolay fark edebilmektedirler (Abramovitch, Freedman ve Pliner,1991; Pliner, Darke, Abramovitch ve Freedman,1994).

1.1.2. Harçlık vermeye ne zaman başlanmalı?

Diğer alanlarda yapılmış çalışmalarda olduğu gibi finansal eğitimle ilgili bir öğretim stratejisi düzenlenirken çocuğun gelişme düzeyi göz önünde bulundurulmalıdır. Yaşa uygunluk, çocuklara para hakkında bilgilerin öğreti-

minde bir anahtar öğedir. Ebeveyn çocuğunun, eline para vermek için yeteri kadar büyük olmadığını düşünebilir; ancak çocuklarda henüz okul öncesi çağdayken, sayılar ve ölçüm gibi kavramlar gelişmektedir. Son çalışmalar, çocukların çoğunun 3 yaşındayken para hakkında bilgi almaya ve ürünlerin nasıl satın alındığını ve satıldığını öğrenmeye hazır ve istekli olduklarını, 5 yaşına geldiklerinde ise çoktan tasarruf yapmaya başladıklarını göstermiştir. (Martin ve Oliva,2001; Roosevelt,2005).

Çocuk, kendi yaşına hitap eden programları seyrederken reklâmlarda gördüğü belirli oyuncakları elde etmek için annesinin cüzdanındaki parlak şeylere ihtiyacı olduğunu fark eder. Paranın mükâfat olduğunu, gücünün olduğunu keşfeder, fakat onların ne kadar değere sahip olduğunu bilemez. Çoğu çocuk yeteri kadar yalvarırsa, fiyatı ne kadar olursa olsun yakında veya daha ilerde anne ve babasının istediği şeyleri alacaklarının farkına varır (Horan,2005). Dolayısıyla çocuk, paraya ilgi duyduğunu ve anladığını davranışlarıyla gösterir. Doğrusu bu ilgi ürünlere göre değişebilir. (McCurrach,2005). Bazı araştırmacılar, çocuklar gıda reyonlarında bir şeyler isteyecek kadar büyüdüklerinde harçlık almaya başlama zamanlarının geldiğine inanırlar (Horan,2005). Çünkü gözleme dayalı bazı araştırmalar, ebeveynleriyle birlikte süpermarkete giden çocukların, alışveriş sırasındaki isteklerinin neredeyse yarısında ikna edici olduklarını ve ebeveynlerin bu isteklerin 2/3'sini kabul ettiğini açığa çıkarmıştır (Atkin,1978). Bu nedenle harçlık anaokulu çağında belki, ama birinci sınıfa başladıkları 7 yaşından itibaren kesinlikle verilmelidir (Levin ve Ryan,2005; Reeks,2005).

1.1.3. Ne kadar harçlık verilmeli?

Ebeveynler, çocuklarının harçlıklarını genellikle komşularının verdiği miktara göre ayarlamaya çalışırlar. Fakat her ailenin olanakları farklıdır ve çocukların ilerde hayal kırıklığına uğramamaları için ailelerinin ekonomik sınırlılıklarıyla erken yaşlarda yüzleşmeleri gerekir (Anon,2005b). Bazı kaynaklar her yaş için bir dolar önerir; örneğin 7 yaş için 7 dolar gibi. Bir formüle göre de çocuk dört yaşındayken haftada 2 dolarla başlanabilir ve bu miktar her yıl 1 dolar artırılarak harçlık düzeni sürdürülebilir (McCurrach,2005). Tabii ki bu parasal değer ülkeden ülkeye değişir.

Harçlık miktarını belirlemede ayrıca; nerede yaşanıldığı (örneğin kırsal yörelerde yaşayan çocuklar, büyük kentlerde yaşayan çocuklardan daha düşük maliyetli yaşam sürdürürler), aile değerleri, ailenin geliri, çocuğun ihtiyaçları, yaşı ve okulunda gittiği sınıfı göz önünde bulundurulmalıdır (Estess ve Barocas,2005; Levin ve Ryan,2005).

Harçlığa küçük miktarla başlanmalıdır. Örneğin küçük çocuklara en çok istedikleri bir ürüne harcama yapmaları için ödeme miktarı belirlenmelidir; bu etiket, renkli kalem veya mini yarış arabası olabilir. Okul çağına geldiklerinde ise harçlık ödemeleri okuldan sonraki hafif yiyecekler, ulaşım ücreti, eğlence ve giysiyi de kapsayacak şekilde artırılarak onların kendi satın alacakları ürünleri saptamalarına izin verilmelidir. Bu amaçla ebeveynlerin, çocuklarıyla birlikte harcama yapmayı düşündükleri her şeyin bir listesini yaparak miktarı belirlemeleri gerekir. Ebeveynler, çocuklarının her hafta yaptıkları harcamaların ne kadar olduğunu hesapladıktan sonra bu miktarı onların harçlıklarına dönüştürebilirler (Bodnar,2005; McCurrach,2005).

1.1.4. Harçlık ne tür harcamaları kapsamalı?

Çocuklara nelere harcama yapacakları söylenemez, fakat harçlıklarını üç alanda kullanmaları gerektiği söylenebilir:

- **Paylaşma:** Harçlığın %10'u hayır kurumlarına bağış yapmak, aile bireyleri veya arkadaşları için doğum günü hediyesi almak,
- **Tasarruf:** Harçlığın %10-20'si haftalık harçlıklarından daha pahalı olan mal ve hizmetleri elde etmek için biriktirmek,
- **Harcama:** Geri kalan miktar ise oyuncak, şekerleme, giyim eşyaları ve eğlence gibi günlük isteklerine harcama yapmak amacıyla kullanılmalıdır (Horan,2005; Ritter,2005).

Diğer bazı araştırmacılar ise, küçük çocuklar için harçlık yönetiminde "5 Kavanoz Sistemi" ni içeren aşağıdaki işlemleri takip etmeyi tavsiye etmiştir.

Birinci kavanoz, günlük harcamaları içermeli ve harçlığın %30'unu kapsamalıdır. Bu harcama kategorisi, anında memnuniyeti sağlamak için çocuğun satın almak istediği yiyecekler ve pahalı olmayan oyuncaklar gibi alanlara harçlayacağı parayı ifade eder. Ebeveynler alışveriş sırasında çocuklarını, bu parayı yanlarında getirmeleri için özendirilmelidirler. Alışveriş sırasında çocuk kendi parasını unuttuğunda ebeveyni parasını hatırlatırsa, onu para harcama ya teşvik etmiş olur. Böylece çocukların süpermarkette görüp istedikleri ürünler için ebeveynlerini sürekli rahatsız etmeleri de önlenir.

İkinci kavanoz, kısa-dönem tasarruflar içindir ve harçlığın %30'unu kapsamalıdır. Örneğin; bir ayın yarısı kadar, diğer bir ifade ile birkaç hafta sürecek şekilde parayı bir kenara ayırarak giysi veya pahalı bir oyuncak için tasarruf yapmayı içerir.

Üçüncü kavanoz, uzun-dönem tasarruflara ayrılan para içindir ve harçlığın %15'ini kapsamalıdır. Örneğin, yüksek fiyatlı amaçları gerçekleştire-

mek için paraya ihtiyaç duyulmalıdır. “Üniversite için tasarruf” çok uzaktır ve küçük bir çocuk için soyuttur. Bu kategoride bir bisiklet veya yaz kampı için tasarruf daha gerçekçi olacaktır.

Dördüncü kavanoz, hayırseverlik için olmalıdır. Örneğin bir ebeveyn, çocuğun parasını bağışlamaya karar vermesi için haftalığının %10'unu alıkoyabilir. Bağış, hayvan barınakları veya hasta çocuklara yardım gibi bazı yardım şekilleriyle ilişkilendirilebilir. Bu davranış, çocuklara başkalarını düşünmenin değerini öğretir.

Beşinci kavanoz, vergi için kullanılabilir ve harçlığın %15'ini kapsayabilir. Örneğin söz konusu miktar video, pizza gibi aile yararına bazı düzenlemeler için kullanılabilir. Bu kategori “ortak ihtiyaçlar” için vergi sisteminin nasıl işlediğini öğretir (O'Neill ve Brennan,1997; Martin ve Oliva,2001; Anon,2005).

İlk zamanlar harçlığın nereye harcadığını tam olarak takip etmek için günlük defter kullanılabilir. Ebeveyn, haftanın günlerine göre çocuğunun parasını nasıl ve nereye harcadığını, ne kadar kaldığını ve ne kadar tasarrufa sahip olduğunu not etmeli ve göstermelidir (Horan,2005). Çocuğun ihtiyaçları değiştikçe belirlenen miktar yeniden gözden geçirilir. Miktarda artış yaparken de bu beş alan göz önünde bulundurulmalıdır (McCurrach,2005).

1.1.5. Harçlık verirken nelere dikkat edilmeli?

Çocuklara harçlık vermeye karar verildiğinde, aile üyeleri oldukları için harçlık alma nedenleri ve harçlığın neleri kapsadığı onlara anlatılmalıdır (Roosevelt,2005).

Harçlık verirken dikkat edilmesi gereken diğer faktörler ise şöyle sıralanabilir:

- **Ödeme günü geçirilmemelidir.** Çeşitli nedenlerle harçlık zaman zaman aksayabilir veya ebeveynler zamanında ödemeyi unutabilirler (Nathan,2005). Oysa harçlık verme zamanı, ebeveynin kendi ödeme çeklerinden beklediği kadar güvenilir olmalıdır. Harçlık, her haftanın aynı gününde ve düzenli olarak verilmelidir. Asla geciktirilmemeli ve ödeme günleri kaçırılmamalıdır. Çünkü paranın nasıl elde edileceğini bilmek; ne zaman elde tutulacağını ve ne zaman yararlı şekilde harcanacağını bilmek anlamına gelir (Levin ve Ryan,2005).

- **Kimin ne kadar alacağı belirlenmelidir.** Daha büyük çocuklara daha fazla ödeme yapmaya uygun bir sistem geliştirilmelidir. Fakat doğru formülü bulana kadar esnek davranılmalıdır. Daha büyük çocukların ihtiyaçları daha fazla olduğundan planda genelde onlara karşı daha cömert davranılmalıdır. Pek çok ebeveyn, her yeni okul yılının başında artırım yapma planını uygun

görür. Yazılı planda tüm aile üyelerinin gelirleri araştırılarak buna göre harçlığı artırmak uygun olur (Roosevelt,2005). Yaşına bağlı olarak harçlığına yapılan bu eklemeler; çocuğun küçük harcamalar yapmasına ve büyük harcamalar için tasarruf yapmayı öğrenmesine izin verebilir (Savage,2005).

Ancak ebeveynler söz konusu artırım yaparken çocuğun aile gelirinin sınırlılıklarını bilmesine izin verilmelidirler. Gerçek değeri küçük yaştaki çocuğa asıl anlamını ifade etmeyeceği için ona aile gelirinin miktarını tam olarak anlatmak gereksizdir. Bazı uzmanlar istedikleri her mal veya hizmetin satın alınamayacağını "bizim ona gücümüz yetmez" şeklinde basitçe söylenmesini önermişlerdir (Martin ve Oliva,2001).

• **Çocuğun isteklerini ve ihtiyaçlarını değerlendirmesine yardım edilmelidir.** Harçlığının bir kısmını ihtiyaç duyduğu şeyler için, bir kısmını ise istediği şeyler için harcaması gerektiği çocuğa anlatılmalıdır. Örneğin, çocuk 7 yaşındayken kendi diş macununu düzenli olarak satın alma alışkanlığı kazanabilir. Çocuğun harçlığına ev halkı harcamalarından çok az para aktarmakla, ihtiyaçların ve isteklerin dengelenmesine olanak sağlayan para yönetimini yaşam boyunca anlaması sağlanmış olur (Levin ve Ryan,2005).

• **Harçlık, okul başarısını ödüllendirmek veya kötü davranışı cezalandırmak için kullanılmamalıdır.** Harçlık okul çalışmasıyla bağlantılı olmamalıdır. Ev ödevleri veya iyi not için ödeme yapılmamalıdır. Okul çalışmasının önemli ve ciddi bir çaba gerektirdiği çocuğa kavratılmalıdır. Bu nedenle ev ödevlerinin yerine getirilmesi, ailenin sakin olduğu zamanlara göre planlanmalıdır (Estess ve Barocas,2005).

Cezalandırmaya ihtiyaç duyulduğunda ise, asla harçlıktan kesinti yapma ya da harçlık vermeme yoluna gidilmemelidir. Bu davranış, disiplinle para yönetimini birbirine karıştırır (Levin ve Ryan,2005).

1.2. Çocuklara Harçlıklarını Planlayarak Harcamaları Öğretilmelidir

Harçlık vermeye başladığında çocukların rahatlıkla sorumluluk alabilmeleri için ne çeşit harcamalar yapacaklarına karar verilmeli; bu harcamalar çocuklarla karşılıklı konuşulmalı; paralarını nasıl kullandıklarını hesaplamaları istenmelidir. Fakat plan yapmada çocuklara yardımcı olurken, harçlıkla ne yapmaları gerektiği konusunda zorlayıcı olunmamalıdır (Levin ve Ryan,2005). Kural olarak çocuğun satın alma kararlarını sorgulamaktan uzak durulmalıdır. Bununla birlikte paranın daha verimli şekilde nasıl yönetileceğine yardım eden tavsiyeler verilebilir (Roosevelt,2005).

1.2.1. Harcamalar yazılı olarak kaydedilmelidir

Çocuğa bütçe yaptırılırken onun “B” harfinden nefret etmesinden kaçınılmalıdır. Dolayısıyla harçlıklarını verirken sadece harcama planını gün içinde uygulamasına yardımcı olunmalıdır. Bunu yaparken çocuk, paranın nerden geldiğinin ve nereye gittiğinin kesinlikle farkında olmalıdır. Ebeveynler plan yaparken kendi harcamalarının listesini kullanabilirler. Bu harcama alanlarına bakkaliye, benzin, video kiralama, doğum günü hediyeleri, çamaşır ve temizlik gibi bilinen, alışılmış maddeler örnek verilebilir. Bazı mal ve hizmetlere nasıl ihtiyaç duyulduğu, kaçınılmaz olduğu ve benzin, gıda ve barınmanın her zaman benzer miktara nasıl mal olduğu açıklanabilir. Daha sonra diğer malların nasıl kolayca istendiği ve fiyatlarının beceriyle nasıl değiştiği anlatılabilir. Örneğin pahalı olanın yerine pahalı olmayan bir doğum günü hediyesinin, videoyu haftada üç defa seyretmektense bir defa seyretmeyi tercih etmenin harcamaları azalttığı uygulamalı olarak gösterilebilir (Levin ve Ryan,2005).

Harcama planını oluştururken ebeveynler, düzensizliği ortadan kaldırmak için, çocuklarının yerine getirmekle sorumlu oldukları her şeyin listesini yaptıklarından emin olmalıdırlar. Okuldaki öğle yemekleri, okuldan sonraki hafif yiyecekler, video kiralamalar, filmler ve beklenmedik bir doğum günü veya parti daveti gibi harcamalar için küçük eklemelerle esnek bir plan hazırlanmalıdır. Bu ek miktar, kaçınılmaz sürprizlerden dolayı değerlidir ve çocuğun seçimleri hakkında bilgi sahibi olmasına yardımcı olur.

Çocuklar 13-14 yaşlarına geldiklerinde, bağımsızlık için onları hazırlamak amacıyla harçlıkları ve sorumlulukları artırılmalıdır. Ergenliğin başlangıcındaki bu çocuklara yardımcı olmak için bazı daha pahalı maddeleri içeren bir harcama planı taslağı oluşturulabilir. Giyim (sadece bir kategoriyle başlayabilen, ayakkabı veya aksesuar gibi), spor ekipmanları, film ve tatil etkinlikleri, söz konusu harcama alanlarından bazılarıdır (Levin ve Ryan,2005; Savage,2005).

1.2.2. Daha büyük çocuklar için giysi bütçesi oluşturulmalıdır

15-16 yaşlarındaki ergenlerin kendi kıyafetlerinin gideri de bütçeye eklenmelidir. Çünkü ergenler bu yaşlarda, giysi gibi daha büyük harcamalar için yeterli bütçeyi yapma sorumluluğunu alabilirler. Alışveriş zamanı geldiğinde veya bir çift çoraba ihtiyaç duyulduğunda bu paranın tutarı harçlıklarından ödenebilir. Burada amaç ergenlerin harcamaları ve tasarrufları arasında seçim yapmalarını sağlamaktır (Witmer,2005; Ritter,2005).

Bu nedenle çocuklar ergen olduklarında, onlara haftalık harçlıklarına ek olarak üç ayda bir giysi için harçlık verilebilir. Bunu yaparken harçlık bütçesini

ergenin harcamayı umduğu miktara bağlı olarak kurmak gerekir (Hameier,2005). Çocuklara giysi bütçesi için para vermek yerine bu para aylık taksitler halinde de ödenebilir. Bu tedbir aynı zamanda, onlara okul alışverişi gibi ihtiyaç duydukları şeyler için tasarruf etme sorumluluğu da verir (Witmer,2005).

Ebeveynler ve daha büyük çocukları arasında göz önünde bulundurulması gereken anlaşmazlığın önemli kaynaklarından biri, giyecek satın alma konusunda gelişen harcama modelleridir. Çocuklar ön ergenlikle birlikte dış görünüşlerinden dolayı daha çok kaygılanır hale gelirler ve bilinen markalara sahip yüksek fiyatlı giysilere rağbet ederler. Bu harcama kategorisinin bir problem haline gelmeden sınırlandırılması gerekir. Ergenler bunun sınırlarının ne olduğunu ve ebeveynlerinin ne kadarını ödemeye razı olduklarını bilmek isterler. Giysi veya ayakkabı etiketi modelleri için ebeveynler ödemeye razı olacakları bir fiyat belirleyebilir ve çocuklarına “model ismi ödülü” verebilirler. Böylece ergen, “X Markası”nı seçtiğinde giysinin yarı fiyatının ebeveyni tarafından ödeneceğini bilir ve yaptığı seçimlerin gerektirdiği finansal sorumluluğun farkına varır (O’Neill ve Brennan,1997; Martin ve Oliva,2001).

17-18 yaşlarına geldiklerinde ise ergenlere harçlıkları aylık olarak verilebilir; banka hesabına sahip değilse bir hesap açılabilir. Bu ödeme şekli, ebeveynlerinin onlara güvenmesini gerektirir. Diğer bir alternatif ise ortak bir hesap açmak ve istendiği zaman hesap bakiyesini kontrol etmektir (Witmer,2005).

1.3. Çocuklar Harçlıklarından Tasarrufa Düzenli Olarak Pay Ayırmaya Özendirilmelidir

Çocukları tasarrufa teşvik ederken, her hafta harçlıklarından ayıracakları tasarruf miktarına mantıklı şekilde karar vermelerine yardım edilmelidir. Harçlıklarının en az %10’u tasarrufa ayrılmalıdır. Tasarrufa para ayırmayı kolaylaştırmak için de harçlık elverdiğince bozuk para şeklinde verilmelidir. Örneğin harçlık 1 adet 5 YTL yerine 5 adet 1 YTL şeklinde ödenmelidir (O’Neill ve Brennan,1997).

4 veya 5 yaşlarındaki oldukça küçük bir çocuğun belirli bir oyuncacı istediği hayal edilebilir. Ebeveynin hiçbir şey söylememektense “Biz bunun için para biriktireceğiz” yanıtını vermesi daha doğru olur. Doğrudan tasarruf yapılamıyorsa, harcamaların bir kısmı azaltılabilir ve bir kavanozun içinde biriktirilebilir. Biriktirilen miktarın görülebilir olması için kavanoz şeffaf olmalıdır. Süreci hızlandırmak için kavanozdaki miktara istendiği kadar ekleme yapılabilir. Yeterli miktara ulaşıldığında, çocuğun kavanozdaki parayı alıp doğrudan

mağazaya gidip oyuncağı satın almasına izin verilmelidir. Bu davranış, para tasarrufunun önemini çocukların erken yaşta öğrenmelerine yardımcı olacak belirli bir derstir. Çünkü bu yolla çocuk tasarruf deneyimine sahip olur ve söz konusu oyuncak onun için bir ödül haline gelir. Böylece çocuğun, tüm tasarrufların aslında ertelenmiş harcamalar olduğunun farkına varması sağlanır (Levin ve Ryan,2005).

Ayrıca onlar bir şeyler tasarruf etmekle; sabretmeyi, disiplini ve yaşamları boyunca ümit edilen para yönetimi becerilerini öğrenirler. Burada önemli olan biriktirilen paranın miktarı değil, para biriktirme alışkanlığını kazanmaktır (Horan,2005).

Unutulmamalıdır ki bir tasarruflar planı, çocuk ilk harçlık almaya başladığında önceleri kolay olmayacaktır fakat uygulandıkça çocuk tarafından anlaşılır hale gelecektir. Okul öncesi yaşlardaki bir çocuğun tasarruf yapmaya başlaması ve biriktirdiği miktarı harcaması arasındaki zaman sadece birkaç gün iken çocuğun yaşı büyüdükçe daha pahalı şeyler istediği için tasarruf süresi uzatılabilir (Levin ve Ryan,2005).

Ebeveynler, çocukları büyüdükçe tasarrufun ve gelecek için plan yapmanın önemini açıklayarak ve bu konuda konuşarak onları geciktirilen memnuniyetin önemine özendirmelidirler. Örneğin, ebeveynler çocukları için bir tasarruf hesabı açabilirler veya güvenlik, faiz oranları ve borç ödemeleri gibi kavramları tartışarak ergenlik çağındaki çocuklarının basit finansal konuları aktif olarak kavramalarını sağlayabilirler. Bu yolla istenen her şeyin anında elde edilemeyeceğinin farkına varmaları da mümkün olur (Martin ve Oliva,2001). Ancak ebeveynler çocuklarına tasarrufun gerekliliğini aşılama çabı yaparken kendi tasarruf ettikleri, harcadıkları veya yardım organizasyonlarına bağışladıkları paranın miktarına ilişkin güçlü kişisel değerlere sahip olmalıdırlar. Çocuklarına "Söylediğimi yap, yaptığımı yapma"yı öğretmemeli, ifade ettikleri şekilde yaşamalıdırlar. Aksi takdirde çocuklarının gözünde güvenilirliklerini yitirirler (O'Neill,1992; O'Neill ve Brennan,1997).

Çocukların harçlıklarının bir kısmını tasarruf etmeleri, gelecekteki tasarruf ve yatırım alışkanlıklarına da zemin hazırlar. Son yıllarda eğitim maliyetinin hızla artması ebeveynleri, çocuklarının üniversite eğitimi için erken tasarruf yapmaya başlamaya özendirmektedir. Bu, çocukların gelecek için tasarruf yapmanın değerini öğrenmelerini ve yüksek fiyatlı amaçlarını gerçekleştirmeleri için fedakârlık yapmaları gerektiğini anlamalarını sağlar. Birçok banka, az miktarda paraları olan genç insanlar için serbest tasarruf hesabı teklif eder. Bir banka hesabı, artan faizin gücünü çocuklara göstermenin mü-

kemmel bir yoludur. Artırma, faiz üzerine faiz ödemekle işler. Çok gibi görünmeyebilir, fakat bir yatırım, yıllık %8 faizle yaklaşık 9 yılda %100 artacaktır. Bu yolla ergenlik çağındaki çocuk, paranın gidişatını takip edebilir ve posta yoluyla hesap bildirisi alma deneyiminden hoşlanabilir (Martin ve Oliva,2001; Ritter,2005; Hameier,2005).

1.3.1. Çocuklara belirli şartlar dahilinde borç para verilebilir

Bazen var olanı korumak veya tasarruf etmek yeterli olmayacaktır ve çocuklar, gelecek haftanın harçlığından avans isteyeceklerdir. Ebeveynin çocuğuna avans verip vermemesi tartışmaya açık bir konudur. “Şimdi satın al, sonra öde” prensibinden dolayı bu davranış ülkeyi borç toplumu haline getiren tutuma davet edebilir. Diğer yandan yaşam önceden bilinemez ve birey her şey için plan ya da tasarruf yapamaz. Avans vermekle anne-babalar çocuklarının kredi ve faiz hakkında bilgi sahibi olmalarına yardım edebilirler.

Eğer ebeveyn, çocuğunun ödünç para almasına izin verirse, bunu öğrenme deneyimi haline getirebilir. Bunu öğretmede çok küçük çocuklar için bir cam kavanoz kullanılabilir. Böylece çocuk her zaman ödeme yapar ve ödünç alınan para geriye dönmedikçe tasarrufların artmadığının farkına varır. Bu süreçte belki sadece bir lira faiz istenebilir, fakat borç alan, bu miktarın ödünç alınan para için bir faiz ödemesi olduğu fikrini benimsemelidir. Ancak harçlık üzerinden avans verirken, geri ödeme süresi uzatılmamalıdır (Levin ve Ryan,2005).

1.4. Çocuklara Harçlığı Dışında Ek Para Kazanma Fırsatı Verilmelidir

Çoğu ebeveyn, harçlığı haftalık ev işlerine dayalı olarak vermeye eğilimlidir, fakat bu bir hatadır. Eğer çocuk paraya ihtiyaç duymazsa hoşlanmadığı için ev üretimine katkıda bulunmaz. Örneğin, banyoyu temizlemenin 2 YTL'ye değmeyeceğini düşünür. Diğer taraftan düzenli bir gelir olmaksızın paranın nasıl yönetileceğini öğrenmek mümkün değildir ve bir hafta alınmazsa tutarlılık sağlanamaz (Horan,2005; Estess ve Barocas,2005; Spock,2005).

Çocuklar, günlük ev işlerini yapmanın aile üyeliğinin bir parçası olduğunu anlamalıdır. Sağlıklı ailelerde bütün üyeler ev üretimine katkıda bulunurlar ve tüm katkılar değerlidir. Bu nedenle yetişkinler, ailenin günlük işlerini yaptığı için çocuklarına ödeme yapmamalıdır. Örneğin harçlık ödemeleri çocuğun dişlerini fırçalaması, yatağını yapması, odasını temizlemesi veya çöpü dökmesi gibi görevleri üzerine yapılandırılmamalıdır. Bunlar, normal ev halkı sorumluluklarının bir parçası olmalıdır (Estess ve Barocas,2005; Spock,2005; Ritter,2005; Bodnar,2005).

Diğer taraftan çalışmanın değerini onlara öğretmek gerekir. Bu nedenle çocuğun ek para kazanmasına izin verecek düzenli bir iş sağlanabilir; bahçeyi yapraklardan temizlemek, pencereleri silmek, çimleri kesmek, araba yıkamak, kiler veya garajda temizlik sorumluluğu almak gibi. Bu, onların temel harçlıklarına ilave para sağlayan bir yoldur (Ritter,2005; Spock,2005; Bodnar,2005). Özellikle çocuk yüksek limitli maddeler satın alacaksa “ekstra günlük ev işleri” için ödeme yapmak nispeten doğrudur. Ancak bu günlük ev işlerinden elde edeceği ekstra kazanç, çocuğun beklentisini karşılayabilmeli ve direk, belirli satın almalar için ayrılan tasarrufa ilave edilebilmelidir. Buradaki ders “İstedğim belirli şeyler için daha çok çalışmalıyım.”dır (Horan,2005).

Ancak çocuğun günlük ev işlerini yerine getirmekle ek para alma sıklığı ve miktarı dikkatlice düşünülüp planlanmalıdır (Roosevelt,2005). Sorumluluklarının neler olduğunu ve yerine getirmediğinde ne gibi sonuçlarla karşılaşacağını anladığından emin olunmalıdır. Günlük ev işleri, çocuğun doğal gücünden yararlanmak için ve onun yardım etmek istediği alanda kullanılmalıdır. Bu nedenle birkaç eğlenceli ve ilginç ev işi bulmaya çalışılmalı, hatta bu konuda çocuğun fikri de alınmalıdır. Her ev işinin değerine bağlı olarak bir iş listesi yapılabilir, yanlarına ücretleri yazılabilir ve buzdolabı gibi evin görünen bir yerine asılabilir. Sonra çocuğun yapmak istediği işi seçmesine izin verilmelidir. Çocuğu bıktırmamak adına günlük ev işlerinin sadece bir kısmını üstlenmesi istenmelidir ve bu işleri yaptığı için çocuk övülmelidir (Lott ve Inter,2002; Estess ve Barocas,2005; Hameier,2005).

EK PARA İÇİN ÖNERİLEN İŞLER

- ✓ PENCERELERİ SİLMEK: HER PENCERE İÇİN 2 YTL
- ✓ BANYO KÜVETİNİ TEMİZLEMEK: 3 YTL
- ✓ ARABAYI YIKAMAK: 5 YTL
- ✓ ÇİMLERİ KESMEK: 4 YTL
- ✓ TOZLARI ALMAK: 3 YTL

Şekil: Çocuğun ek para kazanması için yapabileceği günlük işlerin listesi (Lott ve Inter, 2002).

Unutulmamalıdır ki ek kazanç sorumluluğu bir oyun değil, bütünüyle bir iştir. Öncelikle ebeveynler görev verme ve ödeme yapma işini düzene koymalı, çocuklar da yaptıkları işleri her gün kaydetmelidirler. Haftanın sonunda ebeveynler kayıt cetvelini kontrol etmeli ve hedefe ulaşan aktivitelerin hesabını ödemelidirler. Ödeme, yükümlülükler yerine getirilir getirilmez de yapılabilir; bu ebeveyne bağlıdır. Ancak çalışma ve ödeme arasında direk bağlantı olmalı, ödemedeki çocuğun işi mümkün olduğu kadar ebeveynin istediği şekilde yapması

ve işi tamamlaması göz önünde bulundurulmalı, görevlerin ayrıntıları açıklanmalıdır. Verilen görevin tamamlanmaması durumunda ödeme yapılmayacağı çocuğa yazılı olarak bildirilmelidir. Bu sistem paranın değeri, tasarruflar ve sorumluluklar hakkında ebeveynler ve çocuklar arasındaki iletişimin gelişmesine yardım eder (Reeks,2005; Bodnar,2005; Roosevelt,2005).

Çocukları ek para kazanmaya teşvik eden bir başka yöntem ise, onların evin yakınlarında çalışmaya özendirmek, dolayısıyla sorumluluk ve memnuniyet duygularını artırmaktır. Çocuk uygun yaşa geldiğinde iş deneyimi kazanması için teşvik edilebilir. Bu, komşusunun köpeğini yürüyüşe çıkarmak, bebek bakıcılığı yapmak, yerel mağazalarda bakkaliye malzemelerini poşetlemek veya bir lokantada çalışmak olabilir (Savage,2005).

Çocuklar, yarım günlük işlerde çalışmakla, önceden gözlemledikleri mesleklerden yola çıkarak finansal ve sosyal statüler hakkındaki tutumları da öğrenirler. Bu yöntemle onlar, yaptıkları işten gurur duymalarını sağlayacak en iyi mesleği seçmeye özendirilmelidirler. Bu, ebeveynlerin çocuklarını “gerçek hayat” için hazırlama sorumluluğudur. Böylece çocuklar bir ödeme çeki aldıklarında; harcanabilir gelir, tasarruf gibi kavramlar onlar için daha gerçek hale gelir ve ev halkı harcamalarının karşılanabilmesi için bireylerin çalışmaları gerektiğini daha iyi kavrarlar (Martin ve Oliva,2001).

Diğer taraftan, ek işlerin, çocuğun derslerine çalışmasını ve serbest zaman etkinliklerini kısıtlamayacak sıklıkta olması gerekir. Aksi takdirde çocuğun okul başarısı düştüğü gibi, yaşlılarıyla paylaşımları azalacak ve “erken servet” olarak adlandırılan paraya düşkünlüğü artacak, bu da daha çok kazanma ve daha fazla harcama hırsı edinmesine neden olacaktır (O’Neill,1992).

2. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ebeveynler çocuklarına finansal konulardaki temel kavramları kendi ifadeleriyle açıklamalı, onlara düzenli harçlık vererek harcama sorumluluklarını üstlenmelerine izin vermelidirler. Böylece onların yetişkin olduklarında sağlıklı finansal kararlar verebilmeleri için gerekli zemini hazırlamış olurlar.

Harçlık vererek para yönetimi becerilerini öğretmek adına ebeveynlerin yapmaları ve yapmamaları gereken uygulamalar ise şöyle özetlenebilir:

- Harçlık, para yönetimi becerisini öğretmek için her hafta aynı günde benzer tutarda verilmeli, günlük ev işleriyle ilişkilendirilmemeli ve ödeme zamanı geciktirilmemelidir.

• Miktar artışları çocuğun yaşıyla orantılı olmalı, ihtiyaçlarına göre belirlenmeli ve komşuların verdiği miktara göre değil ailenin ekonomik durumuna göre ödenmelidir.

• *Paranın ne için kullanılabileceği anlatılmalıdır. Ancak çocukların harcamaları kontrol edilmemeli, paralarıyla nelere harcama yaptıkları sorulmamalı, kendi harcama hatalarından da bir şeyler öğrenmelerine izin verilmelidir.*

• *Harçlıklarının küçük bir miktarını tasarruf hesabına aktarmaları ve her ay tasarruflarına ne kadar ekleme yaptıklarını hesaplamaları teklif edilmeli; ancak bu konuda ısrarcı olmamalı; diğer taraftan bütün paralarını tasarruf hesabına yatırmalarına izin verilmemelidir.*

• Harcamalarını sınırlamamalı ve çocukları bıktıran çok uzun süreli tasarruf amaçları belirlememelidir.

• Ekstra harcamaları için çocuklara kural dışı para yardımında bulunmamalıdır. Onun yerine evin civarındaki belirli işleri yaptırarak çocuklara ek para kazanmaları için fırsat verilmelidir.

• *Harçlık, kötü davranışı cezalandırma veya iyi davranışı ödüllendirme aracı olarak kullanılmamalıdır.*

• *15-16 yaşlarına geldiklerinde, giysi, CD, sosyal aktiviteler ve diğer maddelere harcama yapmaları için çocukların kullanabilecekleri kendilerine ait bir bütçe geliştirmelerine yardım edilmelidir.*

KAYNAKLAR

- ABRAMOVITCH, Rona, Jonathan L. FREEDMAN & Patricia PLINER.** (1991). *Children and Money: Getting an Allowance, Credit Versus Cash, and Knowledge of Pricing.* Journal of Economic Psychology, 12(1), March; 27-45.
- ANON.** (2005_a). *Childcraft On Allowances.* Kids Allowance Articles. <http://www.kidsmoney.org//allart.htm#Values> (Reprinted from Childcraft's Guide for Parents, 15, Chicago, 1980). (Erişim Tarihi: 15/09/2005).
- ANON.** (2005_b). *Allowance Advice.* <http://www.pamf.org/preteen/Parents/allowance.html#index> (Erişim Tarihi: 15/09/2005).
- ANON.** (2005_c). *Kids and Money: Setting an Allowance.*

- <http://www.fivecentnickel.com/2005/05/20/kids-money-setting-an-allowance>.
(Erişim Tarihi: 15/09/2005).
- ATKIN, Charles K.** (1978). *Observation of Parent-Child Interaction in Supermarket Decision-Making*. *Journal of Marketing*, 42(4), October; 41-45.
- BARNET-VETZAT, Christine and François-Charles WOLFF.** (2002). *Motives for Pocket Money Allowance and Family Incentives*. *Journal of Economic Psychology*, 23(3), June; 339-366.
- BODNAR, Janet.** (2005). *Money Smart Kids*.
<http://www.kiplinger.com/personalfinance/columns/drt/archive/2005/dto50922.html>
(Erişim Tarihi: 15/09/2005).
- ESTEES, Patricia Schiff and Irving BAROCAS.** (2005). *Kids, Money and Values On Allowances*.
Kids Allowance Articles.
<http://www.kidsmoney.org/allart.htm#Values>
(Erişim Tarihi: 15/09/2005).
- HAMEIER, P. Barbara.** (2005). *Allowance Basics*.
<http://kidshealth.org/parent/positive/family/allowance.html> (Erişim Tarihi: 15/09/2005).
- HORAN, Carly.** (2005). *Money Management Starts with Allowance*. Kids Allowance Articles.
<http://www.kidsmoney.org/allart.htm#Values> (Erişim Tarihi: 15/09/2005).
- LEVIN, Elizabeth S. and Bernard RYAN Jr.** (2005). *How to Raise Money-Smart Kids*. Kids Allowance Articles. (Reprinted from **Your Money**, 16(6), October/November, 1995).
<http://www.kidsmoney.org/allart.htm#Values> (Erişim Tarihi: 15/09/2005).
- LOTT, Lynn and Riki INTER.** (Çev. Şarika GEDİKLİ). (2002). *Ev İşlerini Savaşma Dönüştürmeyin; Aile İçi İşbirliğini Geliştirme Yöntemleri*. Hayat Yayınları (Yayın No: 87), İstanbul.
- MARTIN, Allen and Juan Carlos OLIVA.** (2001). *Teaching Children About Money: Applications of Social Learning and Cognitive Learning Developmental Theories*. *Journal*

of Family and Consumer Sciences, 93(2), 26-29.

MC CURRACH, David. (2005). *Give 'Em An Allowance!* Kids Allowance Articles.

<http://www.kidsmoney.org//allart.htm#Values> (Erişim Tarihi: 15/09/2005).

NATHAN, Amy. (2005). *Parents See Allowances As An Educational Tool.* Kids Allowance Articles.

<http://www.kidsmoney.org//allart.htm#Values> (Erişim Tarihi: 15/09/2005).

O'NEILL, Barbara. (1992). *Youth, Money and Financial Planning.* Journal of Home Economics, 3

(84), Fall; 12-16.

O'NEILL, Barbara and Patricia Q. BRENNAN. (1997). *Financial Planning Education Throughout*

the Life Cycle. Journal of Family and Consumer Sciences, 89(2), Summer; 32-36.

PLINER, Patricia, Peter DARKE, Rona ABRAMOVITCH & Jonathan FREEDMAN. (1994).

Children's Consumer Behavior in a Store with Unattractive Merchandise: The "Caveat

Emptorium". Journal of Economic Psychology, 15(3), September; 449-465.

REEKS, Ann. (2005). *Here's a Lesson for Kids on Doing Chores, Earning Allowance.*

http://www.responsibleallowance.com/news_articles.htm (Erişim Tarihi: 15/09/2005).

RITTER, Mario. (2005). *Allowance Helps Teach Children Early About Money.*

<http://www.voanews.com/specialenglish/2005-10-07-voa1.cfm> (Erişim Tarihi: 15/09/2005).

ROOSEVELT, Franklin Delano. (2005). *Liberty Financial Young Investor Parent's Guide On*

Allowances. Kids Allowance Articles.

<http://www.kidsmoney.org//allart.htm#Values> (Erişim Tarihi: 15/09/2005).

SAVAGE, Terry. (2005). *The Basics; 7 Steps to Teach Your Kids the Mysteries of Money.*

<http://financialplan.about.com/gi/dynamic/offsite.htm> (Erişim Tarihi: 15/09/2005).

SPOCK, Benjamin. (2005). *Dr. Spock On Allowances.* Kids Allowance Articles.

<http://www.kidsmoney.org//allart.htm#Values> (Dr. Spock's Baby and Child Care. Pocket

Book, New York,1992). (Erişim Tarihi: 15/09/2005).

WITMER, Denise. (2005). *Teaching Money Management.*

http://parentingteens.about.com/cs/moneymanagement/a/teens_money.htm (Erişim Tarihi: 15/09/2005).